

Parisuhteen teologia

Björn Vikström

TT, Yliopistolehtori, Åbo Akademi; Porvoon hiippakunnan piispa emeritus

”Hyvässä parisuhteessa tarvitaan rakkauden tekoja ja läheisyyden lämpöä. Siinä tarvitaan myös sitoutumista, tunne- ja vuorovaikutustaitoja, taitoja ristiriitojen ratkaisemiseen sekä anteeksiantamista ja sovinnon rakentamista. Tätä kaikkea kutsutaan rakkaudeksi.”

(Tuula Vainikainen & Liisa Välilä & Juha Välilä: *Rakastan, rikastan. Polkuja parempaan parisuhteeseen*. Kirjapaja 2015, 7.)

Alun lainaus kiteyttää oivalla tavalla hyvän parisuhteen tunnusmerkit ja osoittaa rakkauden keskeisen roolin näiden tavoitteiden toteuttamisessa. Useimmat ihmiset kaipaavat fyysistä yhdessäoloa ja mahdollisuutta jakaa ajatuksia, kokemuksia ja tunteita läheisen ja turvallisen kumppanin kanssa. Moni meistä kaipaa myös sitä, että joku haluaisi jakaa niin arjen kuin juhlan kanssamme, niin tänään kuin tulevaisuudessa.

Raamatussa kerrotaan, että ihminen luotiin Jumalan kuvaksi, mieheksi ja naiseksi. Tätä ei kuitenkaan pidä ymmärtää rajoittavasti niin, että ihminen voisi toimia Jumalan kuvana vain parisuhteessa. Paavalin sanat, ettei Jumalassa ja Kristuksessa ole miestä eikä naista, tarkoittavat myös, että Jumala ei ole näistä kumpaakaan. Tällöin sekä mies että nainen, yhdessä tai yksin, voi yhtä hyvin toimia Jumalan kuvana.

Vaikka luomiskertomuksessa painotetaan elämäkumppanin roolia yksinäisyyden lievittämisessä, on hyvä muistaa, että tässä roolissa voi olla myös perheenjäsen, ystävä ja työkaveri. On paljon ihmisiä, jotka elävät omasta tahdostaan yksin ja viihtyvät niin.

Jumalasuhte esikuvana?

Raamatussa Jumalan ja ihmisen välistä suhdetta verrataan avioliittoon, joka tuon ajan käsityksiin verrattuna kuvataan jopa yllättävän tasa-arvoiseksi: Jumala kosii, mutta odottaa vapaaehtoista suostumusta ihmiseltä itseltään – ei suvun päämieheltä tai morsiamen vanhemmilta. Rakkaudessaan Jumala on uskollinen ja armollinen rakkaudessaan.

Avioliittona kuvataan myös Jeesuksen suhdetta kirkkoon: Jeesus on sulhanen, kirkko on morsian.

Avioliitto-metafora on kaunis kuvaus Jumalan ja ihmisen välisestä läheisestä, vastavuoroisesta ja rakkaudellisesta suhteesta. Mutta jos Jumalan suhde ihmiseen halutaan nähdä myös avioliiton ihanteena, törmätään ongelmiin. Jumalan ja ihmisen suhde pysyy väistämättä epäsuhtaisena: Jumala on aktiivinen, ihminen vastaanottava osapuoli. Ihminen tulisi olla kuuliainen ja antaa Jumalan muokata hänet sellaiseksi kuin Jumala on hänet alun perin tarkoittanut. Tässä muodossa Raamatun kuvaama parisuhde vahvistaa patriarkaalisia rakenteita ja roolimalleja.

Historiallisesta näkökulmasta katsottuna parisuhdeihanne on kulttuurissamme askel askeleelta kehittynyt patriarkaalisesta luomisjärjestyksestä yhä tasa-arvoisempaan, mutta samalla yksilökeskeisempään suuntaan. Termin parisuhde voidaan katsoa syntyneen 1990-luvulla. Siitä eteenpäin sitä on ensin tutkimuksissa, sitten mediassa ja arkikielessä yhä enemmän käytetty yleiskäsitteenä, jonka sisälle mahtuu monta eri parisuhdemuotoa, kuten avioliitto, avoliitto ja etä- tai erillisliitto sekä samaa että eri sukupuolta olevien välillä.

Ajankohtaisissa parisuhdekäsityksissä korostetaan molempien osapuolten tasavertaisuutta ja yhtäläistä oikeutta nauttia suhteen tuottamasta hyvästä. Se, että moni ihminen kantaa mukanaan kokemuksia useammasta eripituisesta parisuhteesta, uhkaa saada meidät epäilemään pitkäaikaisten suhteiden mahdollisuuksia.

Erilaiset deittipalvelut tarjoavat mahdollisuuden verrata ja priorisoida eri ehdokkaat keskenään. Tämä heijastuu myös tapaan, jolla me puhumme parisuhteesta: suhdetta kuvataan jatkuvana hyötyjen ja haittojen arvioimisena. Taipumusta puhua parisuhteesta itsenäisenä subjektina on myös tulkittava keinona välttää vastuuta omasta roolistamme parisuhteemme kehityksessä. Kokemus, että suhde ei ”toimi”, ei kuitenkaan ole henkilöistä riippumaton prosessi, vaan ainakin osittain seurausta osapuolten tekemistä valinnoista.

Tästä kehittyy helposti eräänlainen itseään täyttävä ennustus: koska suhteeseen ei uskalleta pettymysten pelossa panostaa, todennäköisyys sen päättymiselle kasvaa. Yhtäältä yksilö haluaa kokea olevansa rakastettu ja haluttu, toisaalta hän ei halua näyttää liian riippuvailta ja kiinnipitävältä.

Pitkäaikainen suhde vaatii kuitenkin sitoutumista, mikä edellyttää juuri sitä riskinottoa, johon ei välttämättä olla valmiita. Rakkaudessa, kuten uskossa, otetaan askel tuntemattomuuteen.

Ihminen kaipaa sekä rakkautta että vapautta niin suhteessa Jumalaan kuin elämäkumppaniin. Tämä yhtälö tuntuu miltei mahdottomalta, mutta silti unelmoimme parisuhteesta, jossa läheisyys ja itsenäisyys voisivat toteutua rajoittamatta toisiaan.

Joskus väitetään, että odotamme tänä päivänä elämäkumppaniltamme aivan liian paljon: hänen tulisi olla paras ystävämmme, intohimoinen rakastajamme, lapsemme sitoutunut isä tai äiti, hyvä kuuntelija ja turvallinen syli, jossa saamme levätä. Vaikka kaikki nämä odotukset ovat perusteltuja, kukaan ei pysty täyttämään niitä jatkuvasti.

Kirkko – tukeva yhteisö ja vastakulttuuri

Yksilökeskeisen hyötyajattelun vastapainoksi on kuitenkin myös havaittavissa vastakkainen trendi: perhearvot ovat vahvistuneet. Huoli lasten ja nuorten hyvinvoinnista sekä vanhempien jaksamisesta nousevat säännöllisin väliajoin esille suomalaisessa keskustelussa. On ilmeistä, että lapsiperheet tarvitsevat tukirenkaita, ja tässä seurakunnilla on tärkeä tehtävä.

Parisuhteiden ja seksuaalisuuden osalta kirkon tulisi minusta toimia sekä rakkautta tukevana yhteisönä että vastakulttuurina. Kirkon tulee luottaa ihmisten kykyyn käyttää järkeään ja kokemustaan sekä kuunnella omaatuntoaan ja tunteitaan. Toisaalta kirkon edustajien tulee

myös rohkeasti osallistua kriittiseen ja rakentavaan keskusteluun hyvästä seksuaalisuudesta ja parisuhteesta. Kirkon rooli vastakulttuurina tulee ajankohtaiseksi varsinkin silloin, kun vallitseva kulutuskulttuuri ja biologiaan painottunut ihmiskäsitys kutsuvat meitä toteuttamaan kaikkia tarpeitamme.

Klassisen teologisen käsityksen mukaan parisuhdetta ja avioliittoa kutsutaan rakkauden kouluksi, jossa voimme kasvaa uskollisuudessa, ystävydessä, keskinäisessä huolenpidossa ja uhrautuvassa palvelussa. Parisuhteessa molemmilla osapuolilla on oma käsityksensä siitä, mikä on oikeudenmukaista ja kohtuullista tietyssä tilanteessa. Loukkaamme usein kaikkein syvimmin häntä, jota rakastamme. Ilman anteeksipyytämistä ja anteeksiantamista mikään suhde ei kestäisi kauan. Niin kuin Jumala armahtaa, tulisi meidänkin olla armollisia toisillemme – ja itsellemme!

(Teksti perustuu samannimiseen lukuun kirjassani *Monta rakkautta. Seksuaalisuuden, parisuhteen ja avioliiton teologia*. Kirjapaja 2016.)